

עמותה א' דרשה מהמשרד תמיכה כפולה עבור אותן פעילויות, בלא שהדבר השתקף בבקשות שהגישה. המשרד שילם לעמותה, במאוס 1994, מקדמה בסכום 150,000 ש"ח, ודרש אותה בחזרה רק בסוף דצמבר אותה שנה, בעקבות הערת הביקורת. עד סוף ינואר 1995 לא הוחזרה המקדמה.

לדעת משרד מבקר המדינה, כשל המשרד לענייני דתות במילוי חובת הפיקוח על כספי המדינה שעליהם הוא מופקד.

מעלה - המרכז לציונות דתית

ריכוז ממצאים

עמותת "מעלה - המרכז לציונות דתית" (מעלה) התארגנה ונרשמה כעמותה בפברואר 1988. מטרתה העיקרית של העמותה היא להפיץ את משנת הציונות הדתית, בייחוד לדור הצעיר.

כמה מהפעילויות של מעלה נעשות בשיתוף עם גופים אחרים. לא תמיד נחתם הסכם בין מעלה לבין הגופים בדבר השירותים שעליהם לספק לה, ולא תמיד נמצא פירוט תמורת אלו שירותים שולם.

בכמה מהתיקים האישיים של עובדי מעלה חסרו מסמכים חשובים, כגון חוזה העסקה ופירוט ימי חופשה ומחלה שנוצלו, ובכמה מהם לא פורטו זכויות העובדים וחובותיהם.

מערכת הכספים והחשבונות של מעלה נוהלה בדרך שאינה תואמת כללי מינהל כספי תקין.

0.6 מיליון ש"ח מכספי התמיכה לשנת 1993 נוצלו למטרות שונות מאלה שלהן נועדו.

עמותת "מעלה - המרכז לציונות דתית" (להלן - מעלה) התארגנה ונרשמה כעמותה בפברואר 1988 על פי חוק העמותות, התש"ס-1980. מטרת העמותה, על פי התקנון שלה הן אלה: "לחקור, לכתוב ולגבש את משנת הציונות הדתית ... לייסד ולהקים בית מדרש מרכזי, שבו יוכשרו באופן קבוע מורים, מדריכים ופעילים ... לארגן קורסים, הרצאות ושיעורים במשנת הציונות הדתית בכל אזורי הארץ ... להוציא לאור מחקרים, ספרים, חוברות ופרסומים שונים על הציונות הדתית ולתמוך בהם. לטפח את היצירה האמנותית וכן את הידע והיכולת בתחום התקשורת ברוח הציונות הדתית".

כדי להפיץ את משנת הציונות הדתית מקיימת מעלה שורה של פעילויות ששמות את הדגש בהיבט הציוני: היא מפעילה רשת ארצית של שיעורי תורה; מקיימת סמינרים תורניים וימי עיון

לנוער ולמבוגרים, מהם בשיתוף עם גופים אחרים; ומוציאה לאור ביטאון לענייני ספרות ותרבות. ביישובים שונים בארץ הקימה מעלה מרכזים מקומיים לציונות דתית הקרויים "בתי מעלה". בכל "בית מעלה" יש רב ורכז, ומתקיימות בו פעילויות תורניות. עוד הקימה מעלה בית ספר לטלוויזיה ולתקשורת. מסוף 1991 פועל בית הספר במסגרת עמותה נפרדת (פרטים על בית הספר ראה להלן).

עם מייסדי מעלה נמנה חבר כנסת מטעם המפד"ל שפרש מהעמותה במאי 1991, בעקבות קבלת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 9), התשנ"א-1991, האוסר על חבר כנסת לשמש בתפקיד ניהולי בעמותה הנתמכת בידי המדינה. ביולי 1992 פרש מהעמותה יו"ר הנהלת מעלה דאז, לאחר שנבחר לחבר כנסת מטעם המפד"ל.

על פי הדוח הכספי של מעלה לשנת 1993, שפורסם במאי 1994, הגיעו הכנסותיה באותה שנה לכ-3.6 מיליון ש"ח, הוצאותיה לכ-3.7 מיליון ש"ח והגירעון ל-100,000 ש"ח. הגירעון המצטבר בסוף 1993 הגיע ל-14,000 ש"ח. הכנסות מעלה מקורן בעיקר במשרד לענייני דתות ובמשרד החינוך, התרבות והספורט (להלן - משרד החינוך).

באוגוסט 1994 העסיקה מעלה, לפי דיווחיה, 15 עובדים קבועים, כדלקמן: יו"ר הנהלה, גזבר, מנהלי מחלקות ומזכירות. עוד העסיקה מעלה 28 עובדים זמניים בתפקידים של מרצים, מדריכים ורכזים.

במאי 1992, החליטה מבקר המדינה, מכוח סמכותה על פי סעיף 9(8) לחוק מבקר המדינה, התש"ח-1958 [נוסח משולב], להפעיל את ביקורת המדינה על עמותת מעלה, בהיותה גוף הנתמך בידי הממשלה.

בחודשים נובמבר 1993 - ינואר 1994, לסירוגין, עשה משרד מבקר המדינה ביקורת במעלה. ממצאי הביקורת עודכנו בספטמבר 1994. נבדקו בעיקר תקציב מעלה וביצועו בשנים 1991 - 1993. הבדיקה נעשתה במשרדי העמותה בירושלים. בדיקות השלמה נעשו במשרד לענייני דתות (להלן - המשרד) ובמשרד החינוך. להלן עיקר הממצאים.

פעולות מעלה

מעלה מקיימת שורה של פעילויות תורניות. כך למשל, על פי דיווחי מעלה למשרד החינוך בספטמבר 1993, התקיימו באותה שנה כ-190,000 שיעורי תורה לנוער ולמבוגרים במסגרות לא פורמליות, ב-400 סניפים; הופעלו קבוצות לימוד בארגון נשים הפועל ב-32 יישובים; הופעל ארגון נוער ארצי ("נוער מעלה"), הפועל לקירובם של צעירים לתורה ולדרך ארץ, ב-50 סניפים (רובם ביישובי פיתוח) ובהם יותר מ-3,000 חניכים; ונעשו פעולות לטיפול מנהיגות רוחנית לעולים חדשים (מבריה"מ לשעבר ומאתיופיה).

בשנת 1992 הגיעו הוצאות מעלה על פעילות לכ-2.0 מיליון ש"ח, מזה כ-1.2 מיליון ש"ח על שכר עבודה לעובדים ולמרצים. בשנת 1993 היו הוצאותיה על פעילות כ-1.4 מיליון ש"ח בלבד, מזה כ-0.63 מיליון ש"ח על שכר עבודה לעובדים ולמרצים.

1. אחדות מהפעולות של מעלה נעשו בשיתוף עם גופים אחרים; קצת משיעורי התורה קוימו בשיתוף עם גופים ציוניים דתיים. משרד מבקר המדינה בדק כמה תשלומים ששילמה מעלה לעמותות אחרות בעד פעולות משותפות, או בעד שירותים שהעמותות נתנו לה בשנים 1991 - 1992. נמצאו מקרים שבהם שילמה מעלה לגופים אחרים כסף, עבור פעילות משותפת, בלי לקבל דוחות ביצוע ובהם פירוט הפעילויות המשותפות ועלויותיהן. כך למשל, שילמה מעלה בנובמבר ובדצמבר 1991 לגוף א' כ-17,000 ש"ח עבור שיעורי תורה; בדצמבר 1992 - לגוף ב'

12,000 ש"ח עבור תכנית מיוחדת לעולים; באוקטובר ובדצמבר אותה שנה - לגוף ג' סכום כולל של 50,000 ש"ח, עבור פעילות משותפת. שלושת הגופים קיבלו את התשלומים בלא שנמצא פירוט של הפעילויות המשותפות ועלויותיהן.

2. כאמור, הקימה מעלה בירושלים, במבנה שבו שוכנים משרדיה, בית ספר לטלוויזיה ולתקשורת. בית הספר נפתח בנובמבר 1989, ועל פי פרסומי מעלה הוא נועד "לטפח יוצרים בעלי השקפת עולם ומסר יהודיים, שיעסקו בתחומי האמנויות השונים ובאמנות הקולנוע והטלוויזיה בפרט". בסוף שנת 1992 סיימו את לימודיהם 12 בוגרי המחזור הראשון של בית הספר.

ביוני 1991 החליטה הנהלת מעלה להפריד בין פעילות מעלה לבין פעילות בית הספר, ומדצמבר אותה שנה פועל בית הספר במסגרת עמותה נפרדת ושמה "העמותה ללימודי טלוויזיה ותקשורת 'מעלה' ירושלים" (להלן - עמותת בית הספר). ההפרדה נעשתה "מטעמים של נוהל תקין, הגיינה ציבורית ושמירה הדדית של אינטרסים". לדברי הנהלת מעלה, שתי העמותות מקפידות על ניתוק מוחלט ביניהן בכל העניינים הכספיים, המינהליים והמשפטיים. בדיקת ההתחשבנות בין מעלה לבין עמותת בית הספר העלתה את הממצאים האלה:

(א) באוקטובר 1993 הודיע גזבר מעלה לרואה החשבון שלה, שבינואר 1992 מכרה מעלה ציוד צילום ועריכה, לעמותת בית הספר, תמורת 174,878 ש"ח. הסכום נרשם כחוב עמותת בית הספר (צמוד למדד המחירים לצרכן) לזכות מעלה, ובסוף אותה שנה הוא הגיע לסך של 191,265 ש"ח.

נמצא, שהנהלת מעלה החליטה ב-1993, במסגרת מחילת חובות לעמותת בית הספר, לוותר על החוב (ראה להלן).

(ב) בשנת 1993 הלוותה מעלה לעמותת בית הספר 206,000 ש"ח. נוסף על כך, על פי הסכם בכתב בין הצדדים, היתה עמותת בית הספר אמורה להחזיר למעלה את חלקה של העמותה בהוצאות שכר דירה, בהוצאות משרדיות ובשיפוצים; הוצאות אלה, שבהן נשאה מעלה, הסתכמו בשנת 1993 ב-178,000 ש"ח. עוד היתה עמותת בית הספר חייבת למעלה כ-30,000 ש"ח בעבור התחשבנויות שונות. סך כל חובה של עמותת בית הספר למעלה בסוף 1993 היה 414,000 ש"ח.

במאזן לסוף 1993 נאמר, שמעלה מחלה לעמותת בית הספר על חובות בסך של 605,000 ש"ח בקירוב. הסכום שנמחל היה מורכב מהחוב שנוצר במהלך 1993 בסך 414,000 ש"ח וממחיקת החוב בגין ציוד הצילום והעריכה בסך כ-191,000 ש"ח. עוד נאמר בביאורים לדוחות הכספיים, כי מעלה שיעבדה באחד הבנקים סכום של 150,000 ש"ח לטובת עמותת בית הספר (יתרת חובה של עמותת בית הספר לבנק באותו מועד היתה כ-115,000 ש"ח).

בהעברת הכספים לעמותת בית הספר נהייתה מעלה לגוף תומך, אך - בשונה מהגופים התומכים הציבוריים - מעלה אינה כפופה להוראות התכ"ם בעניין מתן תמיכות. זאת ועוד, עמותת בית הספר אינה נתונה לביקורת המדינה על פי חוק, ולכן אין ביכולתו של מבקר המדינה לבדוק מה השימוש שעמותת בית הספר עשתה בכספי המדינה. לדעת משרד מבקר המדינה, על מעלה להימנע מלשעבד כספי תמיכה לפעילות של גורמים מחוץ למעלה, ולחדול מהעברת כסף לעמותת בית הספר (בעניין עמותה המשמשת צינור להעברת כספים, ראה דוח שנתי 43, עמ' 253).

הממצאים דלעיל מראים עוד, כי בניגוד להחלטת מעלה ב-1991 בדבר ההפרדה הפורמלית בין פעילותה לבין פעולות עמותת בית הספר, המשיכה מעלה לתמוך בעמותת בית הספר.

בתשובותיה מיוני ומאוקטובר 1994 למשרד מבקר המדינה, הסבירה מעלה, שמחיקת ההלוואות לעמותת בית הספר נעשתה כדי שמשרד החינוך יתמוך בעמותת בית הספר; משרד החינוך, מטעמיו הוא, עמד על "מחילת חובות סופית" כתנאי לתמיכתו בעמותת בית הספר. בנסיבות אלה מחלה מעלה על החוב, יש להדגיש, שמחילת החוב משמעותה העברת כספי מדינה, דרך מעלה, לעמותת בית הספר.

עוד הודיעה הנהלת מעלה, כי היא מקפידה עתה על ניתוק גמור בין שתי העמותות בכל ענייני הכספים וכי הערות הביקורת חלות על תקופת המעבר "מגוף מחובר לשני גופים נפרדים".

ניהול כוח אדם

מעלה מנהלת תיק אישי לכל אחד מעובדיה. משרד מבקר המדינה בדק כמחצית מהתיקים שנוהלו לעובדים בשנים 1991 - 1992. נמצאו בהם מסמכים מעטים בלבד; ברבים מהם חסרו מסמכים חשובים, כגון חוזה העסקה, זכויות העובד וחובותיו ופירוט ימי חופשה ומחלה שנוצלו.

בתשובתה הודיעה הנהלת מעלה שהליקויים שהעלתה הביקורת תוקנו עם כניסת הנהלה חדשה לתפקידה, בסוף 1992. בביקורת מעקב נמצא, שהליקויים אכן תוקנו במהלך 1993.

דוחות כספיים

הדוחות הכספיים של מעלה לשנת 1993, מבוקרים בידי רואה חשבון ומאושרים בידי הנהלת מעלה, נחתמו בחודש מאי 1994. מעלה עורכת את דוחותיה הכספיים על בסיס של עלות היסטורית. היא נוהגת - כמקובל במוסדות ללא כוונת רווח - לרשום את הכנסותיה ממשרדי הממשלה, מגופים ציבוריים ומתרומות לפי בסיס מזומן, ואת שאר הכנסותיה ואת הוצאותיה - לפי בסיס מצטבר. קניות ומכירות של רכוש קבוע נרשמות כהוצאות וכהכנסות בשנה שבה בוצעו.

רכוש קבוע

רוב הרכוש הקבוע שרכשה מעלה היה כלי רכב וציוד מקצועי ששימש את בית הספר לטלוויזיה ולתקשורת. לאחר שבית הספר נרשם כעמותה נפרדת, מכרה לו מעלה את הציוד שבו השתמש. בסוף 1993 היה בבעלות מעלה רכוש קבוע בעלות של כ-340,000 ש"ח.

מעלה אינה מנהלת ספר אינוונטר ובו פירוט הציוד שנמצא ברשותה. כתוצאה מכך אין באפשרותה לקיים פיקוח נאות על רכושה.

מאזנים

בדצמבר 1993 הקימה מעלה קרן לקידום פרויקטים ציוניים דתיים. להלן מאזן הקרן ליום 31.12.93 (בש"ח):

נכסים שוטפים - פיקדונות לזמן קצר	961,333
התחייבויות שוטפות - הקרן הכללית	39,000
עודף הכנסות	922,333
ס"ה	961,333

להלן מאזני הקרן הכללית של מעלה לסוף כל אחת מהשנים 1991 - 1993, כפי שהם רשומים בדוחותיה הכספיים (בש"ח):

<u>31.12.91</u>	<u>31.12.92</u>	<u>31.12.93</u>	
			נכסים
			רכוש שוטף:
172,216	505,799	100,972	מזומנים בקופה ובבנקים
676,785	213,177	8,272	פיקדונות לזמן קצר
35,590	-	39,554	חייבים ויתרות חובה
-	67,774	140,971	חברה בת
-	191,265	-	העמותה ללימודי טלוויזיה ותקשורת
-	-	39,000	הקרן לקידום פרויקטים ציוניים דתיים
44,310	5,932	29,966	הוצאות מראש
928,901	983,947	358,735	ס"ה רכוש שוטף
-	2,638	2,638	בטוחות - מניות בחברה בת
928,901	986,585	361,373	ס"ה
			הון והתחייבויות
			התחייבויות שוטפות:
5,339	50,337	84,907	משיכת יתר מבנקים
-	156,423	185,453	המחאות לפירעון
230,331	233,581	29,090	עובדים ומוסדות - שכר
544,650	454,057	72,182	זכאים ויתרות זכות
780,320	894,398	371,632	ס"ה התחייבויות שוטפות
8,806	3,316	3,532	עתודה לפיצויים
139,775	88,871	(13,791)	עודף הכנסות (הוצאות)
928,901	986,585	361,373	ס"ה

הכנסות והוצאות

להלן הכנסות הקרן לקידום פרויקטים ציוניים דתיים, לשנת 1993 (בש"ח): *

900,000	הקצבה מהקרן הכללית
2,2333	הכנסות מימון
922,333	עודף הכנסות לסוף השנה

* בשנת 1993 לא היו לקרן הוצאות.

להלן הכנסות הקרן הכללית של מעלה והוצאותיה לשנים 1991 - 1993, כפי שרוכזו בידי משרד מבקר המדינה מהדוחות הכספיים שלה (בש"ח):

<u>1991</u>	<u>1992</u>	<u>1993</u>	
5,907,978	2,454,071	3,603,394	הכנסות (פירוט להלן)
			הוצאות לפעילות:
1,962,400	1,210,996	633,432	שכר עבודה ונלוות
947,013	289,705	382,311	בתי מעלה ובתי מדרש
396,799	-	-	בית ספר לטלויזיה ולתקשורת
966,141	229,114	20,315	נוער וקליטה
429,726	311,588	341,195	אחרות
4,702,079	2,041,403	1,377,253	ס"ה הוצאות לפעילות
791,116	661,684	671,448	הוצאות הנהלה וכלליות
5,493,195	2,703,087	2,048,701	
21,411	(34,741)	(57,595)	(הכנסות) הוצאות מימון, נטו
5,514,606	2,668,346	1,991,106	
203,838	(163,371)	209,569	רכישת (מימוש) רכוש קבוע, נטו
5,718,444	2,504,975	2,200,675	ס"ה הוצאות
189,534	(50,904)	1,402,719	עודף הכנסות (הוצאות) לפני סעיפים מיוחדים
			סעיפים מיוחדים:
-	-	605,381	מחילת חוב לעמותה ללימודי טלויזיה ותקשורת
-	-	900,000	הקצבה לקרן לקידום פרויקטים ציוניים דתיים
-	-	1,505,381	ס"ה סעיפים מיוחדים
189,534	(50,904)	(102,662)	עודף הכנסות (הוצאות) לשנה
(49,759)	139,775	88,871	עודף הכנסות (הוצאות) לתחילת השנה
139,775	88,871	(13,791)	עודף הכנסות (הוצאות) לסוף השנה

הכנסות מעלה מקורן בעיקר בתמיכות שנתקבלו מהמשרד וממשרד החינוך. בטבלה להלן מפורטות הכנסות מעלה בשנים 1991 - 1993, כפי שרוכזו בידי משרד מבקר המדינה מהדוחות הכספיים שלה (בש"ח):

הכנסות	1993	1992	1991
ממשרד החינוך	64,000	1,471,365	3,997,000
מהמשרד לענייני דתות	3,010,674	347,406	878,000
מהמשרד לקליטת עלייה	-	-	41,260
מרשויות מקומיות	268,900	362,412	370,221
השתתפויות בהוצאות	223,200	184,339	-
הכנסות אחרות	36,620	88,549	621,497
ס"ה	3,603,394	2,454,071	5,907,978

1. בשנת הכספים 1991 נמנתה מעלה עם המוסדות שקיבלו "כספים ייחודיים", ובתקציב משרד החינוך יוחדה להם תקנה תקציבית נפרדת. בדצמבר 1991 נתקבל בכנסת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשנ"ב-1992, ובו נכלל תיקון לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985. במסגרת תיקון זה נוסף לחוק האמור סעיף "תמיכות במוסדות ציבור" הקובע, בין היתר, כי "שר האוצר יקבע, בהתייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה, נוהל שלפיו יוגשו ויידונו בקשות של מוסדות ציבור לקבלת תמיכה מתקציב המדינה". עוד נקבע, כי "המבחנים והנוהל יפורסמו ברשומות". בספטמבר 1992 פרסם שר החינוך והתרבות ברשומות, על פי החוק, "מבחנים לחלוקת כספים לצורך תמיכה במוסדות ציבור".

חוק התקציב לשנת 1992 נערך על פי הנחיותיו של חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985. בפרק הדין בפעולות תרבות במשרד החינוך נקבע סעיף המייעד כ-20 מיליון ש"ח ל"פעולות תרבות לחרדים". בפברואר אותה שנה פנתה מעלה אל ועדת התמיכות של משרד החינוך בבקשה לאשר לה תקציב לפעולותיה לשנת הכספים 1992. בחודשים מארס - אוגוסט העביר לה משרד החינוך מקדמה בסך כ-1.2 מיליון ש"ח, לפעולותיה ב-1992. הכספים הועברו מהתקנה "פעולות תרבות לחרדים". עוד העביר לה המשרד כ-270,000 ש"ח, בעיקר לפעולות לקליטת עלייה.

בתחילת ספטמבר 1992 מינה מנכ"ל משרד החינוך את חברי ועדת ההקצבות האחראים לביצוע התקנה "פעולות תרבות לחרדים" לשנת הכספים 1992. ועדת ההקצבות דנה בבקשת מעלה והחליטה לדחותה, כיוון שהעמותה אינה עומדת במבחן של "חרדי" לצורכי התקנה האמורה. נוכח דחיית הבקשה, עתרה מעלה לבג"ץ נגד שר החינוך והתרבות ושר האוצר. בדצמבר אותה שנה דחה בג"ץ את העתירה.

2. חלק הארי מהכנסות מעלה (83%) בשנת 1993 היה מהמשרד לענייני דתות. בשנה האמורה העביר המשרד כ-3.0 מיליון ש"ח למעלה, מזה 1.6 מיליון ש"ח להשלמת התמיכה לשנת 1992, ו-1.4 מיליון ש"ח תמיכה לשנת 1993. ביוני 1994 הודיע המשרד למעלה, כי ועדת התמיכות של המשרד אישרה לה לשנת 1994 תמיכה בסך 1,729,708 ש"ח.

תמיכת המשרד ב-1993 ניתנה מהתכנית "תרבות תורנית וחרדית", על פי המבחנים האלה:

"ארגונים ארציים להפצת תורה" - בגין שיעורי תורה שמעלה מארגנת;

"ארגוני נשים" - בגין פעילות דתית חינוכית לנשים;

"ארגונים דתיים לילדים ונוער" - בגין פעילות ארגון נוער של מעלה;

"מרכזים להנחלת היהדות וערכיה" - בגין סמינריונים תורניים לנוער.

מדוח הכנסות והוצאות עולה, שהכנסות מעלה בשנת 1993 היו גדולות בכ-47% מהכנסותיה ב-1992. על אף הגידול בהכנסות, חלה ירידה של 33% בהוצאות על הפעילות השוטפת של מעלה בשנת 1993: מ-2.04 מיליון ש"ח ב-1992 ל-1.38 מיליון ש"ח. בשאר הכנסותיה השתמשה מעלה בעיקר למחילת חובות בהיקף 605,000 ש"ח (ראה לעיל), ולהקמת קרן מיועדת בסך 900,000 ש"ח (ראה להלן).

3. על פי "נוהל להגשת בקשות לתמיכה מתקציב המדינה" חתמה מעלה, בין היתר, על התחייבות להשתמש בכל כספי התמיכה "לצורך ביצוע הפעולות עבורן ניתנה התמיכה ורק לצורך זה". המשרד הודיע למעלה, בכתב, שההקצבה מיועדת "אך ורק לגוף עצמו, ורק לאותן מטרות ותכניות שהוגשו ואושרו. לפיכך אין להעבירה, כולה או חלקה, לכל גורם אחר או לכל מטרה אחרת". מבדיקת הוצאות מעלה עולה, שלא בכל מקרה עמדה מעלה בתנאים שנקבעו לתמיכה:

(א) בשנת 1993 הוציאה מעלה 605,000 ש"ח בכך שמחלה על חובות עמותת בית הספר (ראה לעיל, "פעולות מעלה"). מחילה על חובות אינה נמנית עם המטרות שלשמן העביר לה המשרד כספי תמיכה, ולכן היה על מעלה לקבל מראש את אישור המשרד למחילה. בהיעדר אישור המשרד, אסור היה למעלה למחול על המגיע לה.

בתשובתה היא הסבירה, ש"מעלה, בעיסוקיה בתחומי התרבות השונים של החברה הציונית דתית כמו אמנות, ספרות וקולנוע, רואה אותם כביטויים של תרבות, המשיקים לתרבות תורנית ... במובן הרחב, כל פעילותנו התרבותית, הציונית דתית, הינה בגדר 'תורה'".

לדעת משרד מבקר המדינה, ראיית בית ספר לתקשורת ולטלוויזיה כעונה למבחן "ארגונים ארציים להפצת תורה" היא ראייה רחבה וכוללת מדי. לא ניתן לראות בתמיכת המשרד, שניתנה בגין שיעורי תורה, תמיכה שנועדה, בין השאר, ללימודי תקשורת וטלוויזיה - גם אם אלה נלמדים מנקודת מבט יהודית-דתית-ציונית. על מעלה לחדול להעביר כספים לעמותת בית הספר.

(ב) בסוף 1993 הקצתה מעלה סך של 900,000 ש"ח לקרן מיועדת ושמה "קרן לקידום פרויקטים ציוניים דתיים". לקרן חשבון בנק נפרד. מעלה מסרה למשרד מבקר המדינה, כי בספטמבר 1994 היו בחשבון הבנק של הקרן כ-750,000 ש"ח.

יו"ר הנהלת מעלה מסר למשרד מבקר המדינה, כי הקמת הקרן נועדה לממן, בין השאר, פרויקטים שבגינם הוקמה מעלה ושאינם מתקצבים על ידי משרדי הממשלה.

הפרויקטים הממומנים מכספי הקרן עולים בקנה אחד עם המטרות שלשמן הוקמה מעלה. עם זאת, מקצתם לא אושרו בידי המשרד. משרד מבקר המדינה הפנה את תשומת לב הנהלת מעלה לכך שהשימוש בכספי תמיכה למימון פרויקטים אלו סותר את התחייבות מעלה להשתמש בכל כספי התמיכה אך ורק לביצוע הפעולות שלשמן הם ניתנו. זאת ועוד, כספי תמיכה יש לנצל בשנה שבה ניתנו או בסמוך לאחר מכן.

הנהלת מעלה הודיעה למשרד מבקר המדינה, בנובמבר 1994, כי בעקבות הערת הביקורת החליט הוועד המנהל על ביטול הקרן המיועדת ועל העברת הכספים לפעילות השוטפת של מעלה.

במועד האמור נותרו בקרן 125,000 ש"ח שנועדו אף הם, לדברי הנהלת מעלה, לתפעול השוטף של העמותה עד סוף השנה.

כספים וחשבונות

בשנים 1991 - 1992 נוהלה מערכת הכספים והחשבונות של מעלה בדרך שאינה תואמת כללי מינהל כספי תקין. הממצאים הובאו לידיעת הנהלת מעלה, ואלה עיקרם:

1. מעלה עשתה שימוש רב בכרטיסים כלליים בהנהלת החשבונות שלה, במקום לרשום כל הוצאה בכרטיס הוצאה מתאים; נמצאו ביטולים רבים של המחאות שהנפיקה מעלה, בהיקף שאינו תואם את היקף הפעילות של מעלה; נעשה רישום לא נכון של הוצאות הקופות הקטנות שבסניפי מעלה; ההכנסות העצמיות של מעלה ב-1992 הופקדו בבנק שלא בסמוך לקבלתם ולא על כל תקבול הוצאה קבלה.

2. כרטיס "בירור". כל אימת שבספרי החשבונות יש רישומים בדבר פעולות כספיות בלתי ברורות, מועברות היתרות זמנית לכרטיס בירורים. עד למועד עריכת הדוחות הכספיים יש למצוא הסבר לכל סכום ולזקוף אותו לסעיף המתאים. הביקורת העלתה, שבשנת 1992 קוזזו יתרות חובה שלא בוררו בסך כולל של כ-156,000 ש"ח כנגד יתרות זכות שלא בוררו בסך כולל של כ-116,000 ש"ח. היתרה בסך 39,372 ש"ח נרשמה בדוחות הכספיים של מעלה לשנת 1992 בסעיף "הוצאות אחרות" בהוצאות הנהלה וכלליות.

בתשובתה למשרד מבקר המדינה הודיעה הנהלת מעלה, שבמהלך שנת 1992 עברה העמותה שינויים ארגוניים והיו בה חילופי אישים רבים; כתוצאה מכך תוקנו עד אמצע 1994 הליקויים שהעלתה הביקורת בתחום הכספים והחשבונות. ביקורת חוזרת העלתה, שאכן חל שיפור בניהול הכספים של מעלה.

"מעלה - המרכז לציונות דתית" פועלת להנחלת משנתה של הציונות הדתית. לשם כך היא מארגנת ברחבי הארץ קורסים, הרצאות ושיעורים במשנת הציונות הדתית, ומוציאה לאור חוברות ופרסומים שונים.

רבים מהליקויים שהעלתה הביקורת והיו בשנים 1991 - 1992, תוקנו במהלך 1993. מהדוחות הכספיים של מעלה לשנת 1993 עולה, שמעלה השתמשה ב-0.6 מיליון ש"ח מכספי התמיכה שלא למטרות שלשמן ניתנו הכספים; עוד 0.9 מיליון ש"ח הוקצו לקרן מיועדת. כתוצאה מכך, חלה ב-1993 ירידה ניכרת בהוצאות מעלה על פעילות שוטפת. בסוף 1994 ניצלה מעלה את רוב כספי הקרן לפעילות שוטפת.

מועצה דתית פתח תקווה

ריכוז ממצאים

על פי חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב], התשל"א-1971, יש לחדש את הרכבה של מועצה דתית בתום שישה חודשים מיום בחירת המועצה של הרשות המקומית. הרכב המועצה הדתית בפתח תקווה חודש לאחרונה במאי 1988, למרות שמאז התקיימו בחירות לעיריית פתח תקווה הן בפברואר 1989 והן באוקטובר 1993.

על פי החוק, על השר לענייני דתות לאשר מראש את הסכום הכולל של תקציב מועצה דתית, וכן את כל סעיפי המשכורת שבו. נמצא כי השר לא אישר את תקציב המועצה הדתית פתח תקווה, ולא את סעיפי המשכורת שבתקציב.

על פי החוק, יממנו את תקציב המועצה הדתית, לאחר ניכוי הכנסותיה העצמיות, הממשלה, באמצעות המשרד לענייני דתות, בשיעור של 40%, והרשות המקומית בשיעור של 60%. בתחילת כל שנה הודיע המשרד למועצה הדתית פתח תקווה על חלקו בתקציבה. המועצה דיווחה לעירייה על חלקו של המשרד בתקציבה בסכום גבוה מהנקוב בהודעת המשרד מתחילת השנה; בהתבסס על נתונים אלה, העבירה העירייה את חלקה בתקציב המועצה בשיעור גבוה מ-60%.

בסוף כל שנה נתן המשרד למועצה אישורים על חלקו בתקציבה. הסכומים הנקובים באישורים אלה תאמו את הסכומים המוטלים כלפי מעלה שהציגה המועצה לפני העירייה, אך הם כללו סכומים שבפועל לא הועברו למועצה.

מסוף שנת 1990 אין שחיטת עופות בפתח תקווה. שחיטת בקר נעשית 9 - 14 ימים בחודש. שני שוחטי בקר, שבעבר הועסקו בשחיטת עופות, ממשיכים לקבל משכורת מלאה בתוספת שכר בעד 96 שעות נוספות גלובליות, כפי שקיבלו בעת ששטו עופות. בעד שחיטת הבקר משולם להם שכר בנפרד (32 שעות נוספות גלובליות).

המועצה הדתית הקימה מערכת של עירוב ממוחשב בפתח תקווה. ההקמה נמשכה כארבע שנים. עלות המערכת הממוחשבת הסתכמה ב-207,000 ש"ח והיא פעלה חודשיים בלבד, בסוף שנת 1991. מאז מושבתת המערכת, והמועצה לא מצאה גוף היכול להפעילה.

ענייני המועצות הדתיות מתנהלים על פי חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב], התשל"א-1971 (להלן - החוק), והתקנות שהותקנו על פיו, ובהן: תקנות המועצות הדתיות היהודיות (ניהול), התשל"ז-1970, ותקנות תקציבי שירותי הדת היהודיים, התשמ"ה-1985 (להלן - תקנות התקציב). השר לענייני דתות (להלן - השר) ממונה על ביצוע החוק, ובמסגרת זו הוציא המשרד לענייני דתות (להלן - המשרד) מפעם לפעם, באמצעות חוזרים של מנכ"ל המשרד, הוראות המנחות את המועצות הדתיות כיצד לנהוג בנושאים שונים. במסגרת הסמכויות שהוענקו לה בחוק, מטפלת המועצה הדתית פתח תקווה (להלן - המועצה) בסיפוק שירותי דת לתושבי העיר, ובעיקר: פיקוח על כשרות ושחיטה, מתן שירותי רבנות ועריכת נישואין,

פעולות לשמירה על טהרת המשפחה, פעולות תרבות תורנית, ותמיכה במוסדות דת שבתחומה. בעיר שני רבני עיר - ספרדי ואשכנזי.

ביצוע התקציב הרגיל של המועצה לשנת 1993 היה 6.5 מיליון ש"ח; מזה התקבלו 3.4 מיליון ש"ח מעיריית פתח תקווה (להלן - העירייה), 1.5 מיליון ש"ח מהמשרד, וכ-1.6 מיליון ש"ח מהכנסות עצמיות של המועצה. התקציב המאושר לשנת 1994 הוא 7.9 מיליון ש"ח, כמפורט להלן: 3.8 מיליון ש"ח מהעירייה, 2.5 מיליון ש"ח מהמשרד, וכ-1.6 מיליון ש"ח הכנסות עצמיות.

בחודשים פברואר - יוני 1994 בדק משרד מבקר המדינה, לסירוגין, את פעולות המועצה הדתית פתח תקווה. נבדקו בעיקר הנושאים האלה: חידוש הרכב המועצה, תקציב המועצה, כוח אדם ותשלומי שכר, הפיקוח על כשרות המזון והקמת עירוב. הביקורת נערכה במשרדי המועצה בפתח תקווה; בדיקות השלמה נערכו במחלקה למועצות דתיות שבמשרד לענייני דתות.

חידוש הרכב המועצה

בחוק נקבע, כי השר יחדש את הרכבה של כל מועצה דתית בתום שישה חודשים מיום בחירת המועצה של הרשות המקומית; השר יקבע את מספר חברי המועצה הדתית, ובלבד שלא יהיה גדול ממספר חברי המועצה של הרשות המקומית שבתחומה היא פועלת. המועמדים לשמש חברי מועצה דתית יוצעו לפי מכסות, כדלקמן: השר לענייני דתות - 45%; הרשות המקומית - 45%; והרבנות המקומית - 10%. לפי החוק, השר, הרשות והרבנות המקומיות יחוו את דעתם על המועמדים "מבחינת התאמתם לשמש חברי המועצה ומבחינת ייצוגם המתאים של הגופים והעדות המעוניינים בקיומם של שירותי דת יהודיים במקום"; חילוקי דעות, אם יהיו, יובאו להכרעת ועדת שרים ובה ראש הממשלה, השר לענייני דתות ושר הפנים, או נציגיהם.

משרד מבקר המדינה בדק את חידוש הרכב המועצה בעשר השנים האחרונות (בדבר ביקורת קודמת בנושא "חידוש הרכביהן של מועצות דתיות", ראה דוח שנתי 39, עמ' 266; ביקורת בדבר חידוש הרכב המועצה הדתית נתניה, ראה דוח שנתי 44, עמ' 362). נמצא שההרכב של המועצה, כמו של מועצות דתיות רבות אחרות, לא חודש בתום שישה חודשים מתום הבחירות למועצת העירייה, בניגוד לדרישת החוק. להלן הממצאים שהועלו:

1. לאחר הבחירות למועצת העירייה שהתקיימו באוקטובר 1983, לא פורסם ב"רשומות" הרכב חדש של המועצה הדתית, אלא רק במארס 1986.

סיעת ש"ס שהוקמה בסמוך לבחירות לכנסת ה-11 (שהתקיימו ביולי 1984), פנתה באפריל 1985 אל השר בדרישה לקבל ייצוג במועצות הדתיות שהרכבן לא חודש עד אז, ובכללן במועצה הדתית פתח תקווה. ש"ס נימקה את דרישתה בכך, שבזמן הבחירות למועצת העירייה, שהתקיימו כאמור באוקטובר 1983, עדיין לא הוקמה הסיעה, ועל פי תוצאות הבחירות לכנסת היא זכאית לקבל ייצוג לפי כוחה היחסי בפתח תקווה. הסיעה פנתה גם אל העירייה ואל הרבנות המקומית בדרישה להבטיח לה נציגות במועצה, ולא נענתה.

באוגוסט 1986 עתרה סיעת ש"ס לבג"ץ (345/86), כדי שיורה לבטל את הרכב המועצה, ולחדש את ההרכב באופן שיימנה לפחות שלושה חברים מהסיעה. ההליכים המשפטיים נסתיימו בהסדר פשרה, ולפיו התמנה למועצה נציג אחד מטעם ש"ס. ההרכב החדש של המועצה, שכלל את נציג ש"ס, פורסם במאי 1988.

2. בפברואר 1989 נערכו שוב בחירות למועצת העירייה. הרכב המועצה לא חודש בתום שישה חודשים ממועד הבחירות. בסוף שנת 1990 וביוני 1991 פנה נציג אחת הסיעות במועצת העירייה אל המשרד בתביעה לחדש את הרכב המועצה הדתית. ביולי 1992 פנה נציג הסיעה אל ראש הממשלה, בתפקידו כשר לענייני דתות, בבקשה לדאוג לכינוס ועדת שרים, ועל ידי כך לאפשר את כינוס המועצה הדתית בהרכב חדש. הוועדה לא כונסה והרכב המועצה לא חודש.

3. באוקטובר 1993 שוב התקיימו בחירות לרשות המקומית. עד דצמבר 1994 לא חודש הרכב המועצה, והיא ממשיכה לכהן בהרכב שנקבע בשנת 1988.

בנובמבר 1993 פרש ראש המועצה מתפקידו, לאחר שנבחר לחבר מועצת העירייה. סגן ראש המועצה הדתית נבחר לממלא מקומו. עד למועד סיכום הביקורת לא מונה ראש מועצה אחר.

בתשובת המשרד למשרד מבקר המדינה באוקטובר 1994 נאמר: "תהליך הרכב המועצה הדתית הוא תהליך מסובך שנקבע בחוק. תהליך זה יסודותיו בהסכמים קואליציוניים שנעשו עוד בשנים הראשונות להקמת המדינה ואיננו עומד במבחן של הזמן המודרני ושל המושגים על פיהם אנו פועלים כיום, של בחירות דמוקרטיות ונהלים מסודרים. תהליך זה ... איננו מאפשר למשרד לשלוט ולנהל את מערכת הרכבת המועצות הדתיות". המשרד ציין בתשובתו, שהוא שוקד על הצעה לשינוי החוק, ובה ייקבע "הליך של בחירות חשאיות דמוקרטיות ... אשר יאפשרו לציבור להשתתף בבחירת המועצה הדתית, דבר שיביא לפתרון כל התסבוכות בה אנו נמצאים היום".

כבר בדוח שנתי 44 ציינה מבקר המדינה שהקשיים בחידוש הרכבן של מועצות דתיות מצביעים על פגם מהותי בדרך כינון של המועצות הדתיות, פגם המשפיע לרעה גם על טיב השירותים שהן נותנות לציבור. גם הוועדה הציבורית לבדיקת המועצות הדתיות ותפקודן, בדוח שלה מיוני 1993, עמדה על הצורך בתיקון המצב. מבקר המדינה הבהירה, בדוח שנתי 44, כי "על הגורמים הנוגעים בדבר לנקוט צעדים לתיקון המצב לאלתר".

סדרי אישור התקציב

1. ההסדרים לקביעת תקציבה של מועצה דתית נקבעו בחוק, בתקנות שהותקנו על פיו ובהוראות שהוצאו למועצות הדתיות בחוזרים של מנכ"ל המשרד. למועצה דתית יש הכנסות עצמיות, בעיקר מאגרות הקשורות בפקוח על כשרות ושחיטה ומאגרות הקשורות בנישואין. על פי החוק, יממנו את הוצאות התקציב של המועצה הדתית, לאחר שנוכו מהן הכנסותיה העצמיות (להלן - גירעון), הממשלה (במסגרת תקציב המשרד) בשיעור של 40%, והרשות המקומית בשיעור של 60%.

תקנה 1(א) לתקנות התקציב קובעת, כי "הסכום הכולל של תקציב כל מועצה ... וכן כל סעיפי המשכורת שבו, יאושרו מראש בידי השר לענייני דתות".

תקנה 1(ב) לתקנות התקציב קובעת, כי כל מועצה תקבע את תקציבה, לאחר קבלת אישור השר ... ותגיש אותו "להסכמה" לרשות המקומית, בתוך 30 יום מתאריך אישור השר או במועד אחר שהוא יקבע.

בחוזרי מנכ"ל המשרד ממאסר 1991 ומינואר 1992 פורסמו הנחיות לערכון תקציב המועצה הדתית לשנות הכספים 1991 ו-1992. לפי הנחיות אלו הכנת התקציב ואישורו יעשו בשלבים, כדלקמן:

(א) האגף למועצות דתיות במשרד ימציא לכל מועצה דתית אישור על חלקו של המשרד בתקציבה (40%); בהתאם לכך, על המועצה להכין הצעת תקציב (100%).

(ב) הצעת התקציב תאושר במליאת המועצה הדתית.

(ג) ההצעה המאושרת והמפורטת על סעיפיה השונים תועבר לרשות המקומית כדי לקבל את הסכמתה.

(ד) הצעת התקציב שאושרה במליאת המועצה הדתית וקיבלה את הסכמת הרשות המקומית תועבר לאישור המשרד.

בחוזרי המנכ"ל האמורים צוין, כי "האישור הסופי והקובע לגבי גובה התקציב יינתן על ידי המשרד בהודעה בכתב, לפי חוק שירותי הדת היהודיים. הודעת המשרד היא האסמכתא החוקית הבלעדית לתקציב המועצות הדתיות".

2. חוזרי המנכ"ל האמורים קובעים לוח זמנים מפורט לשלבי אישור התקציב לשנות הכספים 1991 ו-1992. המשרד לא פרסם הנחיות מפורטות להכנת התקציב לשנות הכספים 1993 ו-1994.

משרד מבקר המדינה בדק את תאריכי האישור של תקציבי המועצה הדתית בפתח תקווה, לפי השלבים השונים, בשנים 1991 - 1994. נמצא, כי הן המשרד והן המועצה אינם פועלים על פי הנחיות המשרד ועל פי התקנות. לדוגמה:

(א) בשנת 1992 הגישה המועצה את הצעת התקציב שלה לאישור העירייה, עוד קודם שהמשרד הודיע על סכום השתתפותו בתקציב; בכל אחת מהשנים 1991 ו-1994 פעלה המועצה כחודשיים בלא תקציב מאושר בידי מליאת המועצה (להלן - תקציב מאושר); בשנת 1993 פעלה המועצה ארבעה חודשים בלא תקציב מאושר.

בתשובת המועצה הדתית מאוקטובר 1994 למשרד מבקר המדינה נאמר, כי אי אפשר לפעול על פי הכללים שנקבעו לאישור התקציב, ולכן היא פועלת בהתאם לאילוצים שנוצרו.

(ב) המשרד לא נתן אישור סופי על סכום השתתפותו בתקציב המועצה לשנת 1991. האישור הסופי של המשרד על סכום השתתפותו בתקציב המועצה לשנים 1992 ו-1993 ניתן לאחר תום שנת הכספים: האישור ל-1992 - רק בפברואר 1993; והאישור ל-1993 - רק ביוני 1994 (ניתוח האישורים ראה להלן). עד דצמבר 1994 לא אישר המשרד את סכום השתתפותו בתקציב המועצה לשנת 1994.

(ג) תקנות התקציב קובעות, כאמור, שעל השר לאשר את התקציב הכולל של המועצה. הממצאים מראים שהמשרד אינו עושה זאת.

בתשובתו למשרד מבקר המדינה הסביר המשרד, ש"תהליך קביעת תקציב המועצה והמימון בפועל (40% משרד הדתות - 60% הרשות המקומית) יסודותיו בשנים קדמוניות, מסובך ואיננו עומד במבחנים של מינהל מודרני. תהליך הקושר שלושה שותפים בקביעת תקציב המועצה הדתית איננו הגיוני ואיננו עומד במבחן המציאות. די אם נצביע על כך שהרשות המקומית, שהיא השותף הבכיר במימון, איננה כפופה כלל ואין לה כל מחויבות למשרד הדתות, לנהליו ולהחלטותיו, בעוד שהוא הגוף הממשלתי הקובע את מסגרת התקציב והאחראי לפיקוח על ביצועו". המשרד הוסיף, שנוהל אישור התקציב כפי שנקבע בחוזרי המנכ"ל היה ניסיון להשליט סדר בהליך זה. לדברי המשרד, התברר שנהלים אלה אינם עומדים במבחן המציאות, והרשויות המקומיות אינן רואות את עצמן מחויבות לנהוג לפיהם.

עוד הסביר המשרד, שהודעותיו "על חלקו בסך 40% מהשתתפויות בתקציב המועצה, למעשה קובעת את מסגרת התקציב כולו, שהרי בכך מתחייבת הרשות המקומית בחלקה המתבקש 60%".

לדעת מבקר המדינה, באישור חלקו של המשרד בתקציב המועצה אי אפשר לראות מילוי כל הוראות החוק. המשרד אינו מאשר כלל את הסכום הכולל של תקציב המועצה ואת כל סעיפי המשכורת שבו, אף לא בדיעבד. על המשרד לאשר את התקציב הכולל של המועצה לפני תחילת שנת הכספים, הן כדי למלא את הוראות החוק והן כדי לאפשר למועצה לפעול על פי לוחות הזמנים שהמשרד עצמו קובע. הדרך לשנות את תהליך קביעת התקציב (אם דרוש כזה) היא בחקיקה שתבטל את הוראות החוק הקיימות (כולן או מקצתן) ותקבע סדרים חדשים, כהבנתה. אין להשלים עם הפרת חוק קיים, ולו גם בטענה שהוא שוב אינו מתאים למציאות שהשתנתה.

3. בטבלה להלן נקובות הקצבות המשרד למועצה, על פי הודעת המשרד בתחילת כל שנה, בהשוואה להקצבות המשרד על פי התקציב שהוכן ואושר במועצה בשנים 1990 - 1994 (בש"ח):

שנת הכספים	הקצבה צפויה לפי הודעת המשרד (40%)	הקצבה צפויה לפי התקציב שאושר במועצה	התקציב באחוזים
1990	898,500	1,333,300	48.4%
* 1991	781,700	700,1304	66.9%
1992	1,400,000	2,210,000	57.8%
1993	1,456,000	2,298,700	57.8%
1994	-	2,526,700	-

* 1991 מנתה תשעה חודשים.

הטבלה מראה, כי בהצעות התקציב שאושרו במועצה, בכל אחת משנות הכספים 1990 - 1993, צוינו הקצבות המשרד בסכומים הגבוהים ב-50% - 60% מהסכומים שעליהם התחייב המשרד בהודעותיו בתחילת כל שנה. אשר לשנת 1994, נמצא כי המועצה אישרה תקציב שבו נקובה הקצבת המשרד הצפויה, אף כי המשרד לא הודיע למועצה בכתב על סכום ההקצבה.

התקציב המאושר של המועצה, ובו חלקו של המשרד (40%) מוטח כלפי מעלה, הועבר על ידה לעירייה, כדי שזו תאשר את חלקה (60%). בהתבסס על הנתונים שהעבירה אליה המועצה, אישרה העירייה את חלקה, ולפיכך אושרו בפועל סכומים שגבוהים מ-60% מתקציב המועצה.

בתשובת העירייה מאוקטובר 1994 למשרד מבקר המדינה נאמר, ש"המועצה הדתית מגישה לאישור העירייה תקציב מטעה שאינו מראה את חלקו האמיתי של משרד הדתות, וזאת כדי לקבל השתתפות גבוהה יותר מהעירייה, (לפי היחס 40% - 60%)". לדברי העירייה, "מחובתה של המועצה הדתית היה להביא לאישור העירייה תקציב בו סכום השתתפות משרד הדתות הוא הסכום כפי שמופיע בהודעת המשרד על גובה הקצבתו, ואז היתה מועצת העירייה דנה בצרכים של המועצה הדתית, ואולי מחליטה להגדיל את חלקה היחסי (כפי שאכן נעשה בפועל), אבל זאת ביועצין ועל פי שיקוליה הענייניים, כאשר כל צרכי העיר לפניה ולא רק חלקה במועצה הדתית". נוכח ממצאי הביקורת הודיעה העירייה, שלהבא היא תדרוש "מהמועצה הדתית להציג לה את האישור על גובה ההקצבה ממשרד הדתות יחד עם התקציב כשיוגש [לעירייה]".

בתשובת המועצה נאמר, שהיא "מגישה לעירייה את אומדן הצעת התקציב לאחר דיונים עם העירייה לגבי יכולתה ונכונותה לסייע לשירותי הדת בעיר". עוד נאמר בתשובת המועצה: "מההסכם הקואליציוני לתקופת הדוח ניתן להיווכח כי החלטת העירייה בדבר השתתפותה אינה

גזרת מהשתתפות של גורמים אחרים, שכן החתירה לפי המוסכם להגיע לתקציב שמתחשב בגודל ובהרכב האוכלוסייה בהתאם לצרכים, ולא פחות מהמוצע הארצי".

לדעת מבקר המדינה יש לראות בחומרה רבה את האופן שבו הביאה המועצה את הנתונים לפני העירייה, ואם טענות העירייה שהובאו לעיל נכונות הן, כי אז לוקה ההתנהגות של המועצה הדתית בפגיעה בטוהר המידות. על המועצה הדתית להקפיד על דיוק מוחלט בעניין הנתונים הכספיים שהיא מעבירה לכל גורם שהוא, ולעירייה בכללם. אין להשלים עם מצג שווא בדבר גובה השתתפותו של המשרד, בין אם השתתפות העירייה נגזרת מהשתתפותו של המשרד (כנאמר בחוזרי מנכ"ל המשרד) ובין אם היא אינה נגזרת מהשתתפותם של גורמים אחרים (כטענת המועצה הדתית בפני משרד מבקר המדינה).

4. משרד מבקר המדינה בדק את הכנסות המועצה בשנים 1990 - 1993 והעלה, כי בכל אחת מאותן שנים העבירה העירייה את מלוא חלקה בכיסוי גירעון המועצה. הסכום שהעביר המשרד היה קטן מהרשום בתקציב שאישרה המועצה. כתוצאה מכך, היו הכנסות המועצה בפועל קטנות מהצפוי, ונוצר מצב שבו חלקה של העירייה בכיסוי הגירעון היה גבוה מ-60% מהגירעון וחלקו של המשרד קטן מ-40%.

5. חלקו של המשרד בכיסוי גירעון המועצה היה, כאמור, פחות מ-40%. את ההשלמה ל-40% כלל המשרד באישורי התקציב שהוא שלח למועצה בסוף כל שנה, בסעיף "מענק איזון תלוי". "מענק איזון תלוי" הוא מונח מעורפל שהמשרד קבע, והכוונה היא, על פי הסברי המשרד, כלהלן: "מאחר ובשלב זה [שלב הכנת התקציב] אין ידוע חלקו של משרד הדתות בסעיפים אלה [תקציבים לתחזוקה ולשיפוצים במבני דת], יירשם בהצעת התקציב בסעיפים אלה 'מענק איזון תלוי'".

משרד מבקר המדינה בדק את האישורים שנתן המשרד על חלקו בתקציב המועצה בשנות הכספים 1990 - 1993, והעלה את הממצאים האלה:

(א) בתחילת כל שנה הודיע המשרד למועצה מה יהיה חלקו בתקציבה השוטף באותה שנה. נמצא, שהסכומים שהעביר המשרד למועצה, להקצבה שוטפת, תאמו את הסכומים שצוינו בהודעותיו מתחילת השנה.

(ב) בכל אחת מהשנים הנדונות, למעט 1991, אישר המשרד את חלקו בתקציב המועצה רק חודשים מספר לאחר תום שנת הכספים. רק אז הודיע המשרד למועצה מהו סכום "מענק איזון תלוי". אשר לשנת 1991, לא נתן המשרד אישור בדבר חלקו בתקציב המועצה.

(ג) בכל אחת מהשנים הנדונות, למעט 1991, אישר המשרד, בדיעבד, את חלקו בתקציב המועצה בסכום זהה לזה שנקבע בתקציב שאושר במועצה. הסכומים שהיו נקובים באישורים שהמשרד נתן בדיעבד והסכומים שהציגה המועצה לפני העירייה היו זהים בדיוק של 100%.

(ד) סך כל העברות הכספים בפועל, מהמשרד למועצה, היה קטן מדי שנה בשנה מחלקו של המשרד על פי האישורים שהוא נתן למועצה בדיעבד.

ממצאי הביקורת מראים, כאמור, שהמועצה הציגה לפני העירייה סכומים מוטים כלפי מעלה בדבר חלקו של המשרד בתקציב המועצה. נתונים מוטים אלה הם שעמדו לפני העירייה בבואה לאשר את חלקה בתקציב המועצה.

על המשרד למלא אחר הוראות החוק והתקנות ולאשר את מלוא מסגרת התקציב של המועצות הדתיות עוד לפני תחילת שנת הכספים. לדעת מבקר המדינה, יש לראות בחומרה את ההתנהגות המשרד שנמנע מלנסח את אישוריו התקציביים בלשון חד-משמעית, ובכך איפשר למועצה להציג מצג שווא בפני העירייה.

תקציבי פיתוח

למועצה אין תקציב פיתוח, וכל הוצאות הפיתוח נרשמות בתקציב הרגיל או בכרטיסי חו"ז (חייבים וזכאים). הוצאות המועצה על פיתוח היו בעיקר על שיפוץ בתי כנסת, שיפוץ מקווה ובניית מקווה חדש.

משרד מבקר המדינה בדק את רישום הוצאות הפיתוח בספרי החשבונות של המועצה בשנים 1991 - 1993. כאמור, הדוחות הכספיים לשנים 1991 - 1992 מאושרים בידי רואה חשבון; עד אוגוסט 1994 לא הוכן דוח כספי מבוקר לשנת 1993. להלן הממצאים:

1. בשנת 1991 העביר המשרד למועצה תמיכות בסך 367,000 ש"ח לפיתוח בתי כנסת. התמיכות נועדו לבתי כנסת מסוימים, על פי רשימה שצירף המשרד. משרד הבינוי והשיכון העביר למועצה באותה שנה סך 90,000 ש"ח לשיפוץ מקווה. בספרי החשבונות של המועצה נרשמו בגין ההעברות הללו פעולות חו"ז בלבד, ואילו בדוחות הכספיים המבוקרים לא ניתן להן ביטוי כלל.

2. בשנת 1992 העביר המשרד למועצה תמיכות לפיתוח בתי כנסת בסך 330,000 ש"ח, ו- 204,000 ש"ח לבניית מקווה. בדוחות הכספיים המבוקרים נרשמו העברות אלה במסגרת העברות המשרד לתקציב הרגיל של המועצה; המועצה העבירה את התמיכות לבתי הכנסת ורשמה אותן בדוחות המבוקרים כהוצאות לשיפוצים מיוחדים; הוצאות המועצה על פיתוח המקווה, בסך 187,000 ש"ח, נרשמו במסגרת ההוצאות מהתקציב הרגיל, בסעיף "השלמת שיפוצים מקווה כפר גנים". כתוצאה מכך נוצרה בסעיף זה חריגה בסך 187,000 ש"ח מהתקציב.

על המועצה לתת ביטוי נאות בספריה להבחנה בין הוצאות שוטפות לשיפוצים לבין הוצאות פיתוח. על המועצה להקפיד על עקביות ברישום התמיכות שהמשרד העביר דרכה לבתי הכנסת, כמתחייב מכללי חשבונאות מקובלים.

מנגנון כוח אדם

במארס 1994 העסיקה המועצה 58 עובדים קבועים, בהם ממלא מקום ראש המועצה ואחד משני רבני העיר (רב העיר האשכנזי משמש ראש אבות בית הדין הרבני בפתח תקווה, ואינו מקבל משכורת מהמועצה), ושישה עובדים זמניים. כן משלמת המועצה פנסיה ל-46 עובדים שפרשו לגמלאות. ממסמכי המועצה עולה, שהעובדים מועסקים ב-54.5 משרות בתקן.

בשנים 1991 - 1993 הוציאה המועצה הוצאות שכר והוצאות נלוות לשכר, כדלקמן: בשנת 1991 - 2.5 מיליון ש"ח (67% מהתקציב בפועל); ב-1992 - 3.8 מיליון ש"ח (58% מהתקציב בפועל); ובשנת 1993 - 4.4 מיליון ש"ח (67% מהתקציב בפועל).

תקן כוח האדם במועצה מאושר בידי המשרד. כל שינוי במצבת כוח האדם יש להביא לידיעת המשרד ולאישורו. נמצא, שנתוני כוח האדם שבידי המשרד, כפי שנמסרו למשרד מבקר המדינה באמצע 1994, היו מעודכנים לינואר 1990. שינויים במצבת כוח האדם, שאושרו בידי המשרד עצמו לאחר ינואר 1990, לא נכללו בנתוני המשרד.

שעות העבודה במועצות הדתיות הן 42.5 שעות לשבוע. במועצה הדתית פתח תקווה עובדים חמישה ימים בשבוע. רק ביום אחד בשבוע שעות העבודה מפוצלות, מקצתן בבוקר ומקצתן אחר הצהריים.

1. בחוזר מנכ"ל המשרד מדצמבר 1992 נאמר, כי "במועצות דתיות בהן נקבע כי עובדים יועסקו בשעות אחר הצהריים המאוחרות, זכאים העובדים לתגמול עבור הפיצול" (להלן - תוספת פיצול). חוזר המנכ"ל מוסיף ומפרט את התנאים שצריכים להתקיים כדי שעובדים יהיו זכאים לתוספת האמורה. העובדים במועצה אינם זכאים לתוספת פיצול, כיוון שהתנאים הנדרשים לכך אינם מתקיימים.

למרות האמור לעיל נמצא כי שלושה עובדים קיבלו תשלום בעד חמישה ימי עבודה מפוצלים בשבוע; עובד אחד קיבל תשלום בעד שלושה ימי עבודה מפוצלים בשבוע; ועובדת אחת קיבלה תוספת שכר בעד שני ימי עבודה מפוצלים בשבוע. תשלומים אלו בוצעו בלא סמכות. בתשובתה הודיעה המועצה הדתית, שבעקבות הביקורת הופסק תשלום תוספת הפיצול לעובדים שאינם זכאים לה.

2. בישיבות ועדת המנגנון של המועצה, מסוף 1990 ומתחילת 1991, נדון אישור תשלום בעד "שעות נוספות גלובליות" לעובד א'. נמצא כי הוועדה וראש המועצה היו מודעים לעובדה שהמועצה כפופה למדיניות המשרד בנושאי שכר, וכי המשרד אינו מאשר תשלום בעד "שעות נוספות גלובליות".

עוד נמצא, שהמועצה משלמת לעובד א' תשלום גלובלי בעד 60 שעות נוספות בחודש. עוד שני עובדים מקבלים אף הם תשלום גלובלי בעד שעות נוספות: עובד ב' - בעד 30 שעות נוספות בחודש; ועובד ג' - בעד 12 שעות נוספות בחודש. יצוין, שכבר בדצמבר 1987 העיר המשרד ליו"ר המועצה, בעניין שעות נוספות גלובליות של עובד ב', כי "יש לשלם [לן] על פי רישום ודיווח בלבד".

על אף שהמועצה ידעה שתשלומים גלובליים בלא דיווח נוגדים את עמדת המשרד, ולמרות הוראת המשרד מסוף 1987, המשיכה המועצה לבצע תשלומים כאלה, התנהגות שאין להשלים עמה.

3. ממכתב ששלחו, בדצמבר 1991, שני עובדי מחלקת הנישואין אל מזכ"ל המועצה, בדבר שעות העבודה במחלקה עולה, שבמחלקה עובדים רק 32.5 שעות בשבוע. בעקבות הביקורת, הוציאה המועצה הנחיות בכתב, ולפיהן תשלום השכר יהיה בהתאם לנוכחות בעבודה ורק לאחר שהעובד החתים את כרטיס הנוכחות.

4. המועצה העסיקה שבע בלניות בששת המקוואות שהיא הפעילה. נמצא, שלמרות שהבלניות עבדו לפי אותה מכסת שעות עבודה בשבוע, נקבעו להן תנאי העסקה ושכר שונים. על המועצה להקפיד שלא להפלות בין הבלניות, ולשלם להן שכר שווה תמורת אותן שעות עבודה. בתשובה למשרד מבקר המדינה ציינה המועצה הדתית שהיא פנתה למשרד בבקשה לאשר הגדלת המשרות לכל הבלניות.

שוחטים

עד שנת 1990 פעל בפתח תקווה בית שחיטה עירוני לעופות, והמועצה סיפקה לו את כוח האדם הדרוש לביצוע השחיטה. על פי הסכם שכר משנת 1975, שנחתם בין המועצה לבין שוחטי העופות, קיבלו השוחטים משכורת בעד העסקה במשרה מלאה בתוספת 96 שעות נוספות גלובליות בחודש. בסוף 1990 נסגרה משחטת העופות, ומאז אין שחיטת עופות בפתח תקווה.

במועד הביקורת העסיקה המועצה את שני שוחטי העופות לשעבר בשחיטת בקר בבית המטבחים העירוני. היקף השחיטה בבית המטבחים אינו גדול, והשחיטה אינה מתקיימת מדי יום ביומו. נמצא שבשנים 1993 - 1994 היה היקף השחיטה 9 - 14 ימים בחודש.

בדיקת שכרם של שוחטי העופות לשעבר העלתה, כי אף שאין היום שחיטת עופות בפתח תקווה, ממשיכה המועצה לשלם לשוחטי העופות לפי ההסכם משנת 1975: שכר משרה מלאה בתוספת 96 שעות נוספות גלובליות בחודש. עבור שחיטת הבקר משלמת להם המועצה עוד 32 שעות נוספות גלובליות בחודש.

ההסכם שנחתם בין המועצה לבין שוחטי העופות ב-1975 התאים למצב שהיה אז. אולם מאחר שהמועצה כבר אינה עוסקת בשחיטת עופות, ואף שחיטת בקר אינה נעשית בכל יום, אין הצדקה, לדעת מבקר המדינה, לתשלום השכר הנוהג היום. אין גם הצדקה לכך שהמשרד לא הנחה את המועצה כיצד לנהוג בסוגיית תשלום השכר לשוחטים, אף שהמועצה פנתה אליו בעניין זה עוד ב-1990. על המועצה והמשרד לדאוג ששכר השוחטים ישולם רק תמורת העבודה שבוצעה בפועל.

הפיקוח על כשרות המזון

חוק איסור הונאה בכשרות, התשמ"ג-1983, קובע, שהמוסמכים לתת תעודות הכשר הם מועצת הרבנות הראשית לישראל, או רב שהיא הסמיכה לכך, וכן רב מקומי המכהן במקום שבו נמצא בית האוכל, מקום השחיטה או מקום הייצור של המצרך, לפי העניין. "רב מקומי" מוגדר בחוק "מי שבידו אישור בכתב מאת מועצת הרבנות הראשית שהוא רב בישראל, והוא מכהן כרב עיר, רב מועצה אזורית, רב מושב או רב קיבוץ". במתן תעודת הכשר יתחשב הרב בדיני כשרות בלבד.

הטיפול בהוצאת התעודה - החל בקבלת הבקשה, בדיקת פרטיה וביקור במקום העסק וכלה בגביית אגרות לקיום הפיקוח השוטף לאחר הוצאת התעודה - מצוי בידי המועצה הדתית. טופס הבקשה לקבלת תעודת הכשר, שנקבע בתקנות לפי חוק איסור הונאה בכשרות, התשמ"ג-1983, נתן ביטוי לקשרי גומלין אלה בין הרב המקומי לבין המועצה.

על פי נתוני המועצה, בפברואר 1994 נמצאו בתחומה כ-230 בתי עסק שקיבלו ממנה תעודות הכשר, בהם: מסעדות, קונדיטוריות, מאפיות, אטלזים, מפעלים, ואולמות לשמחות.

בפיקוח על הכשרות מטפלת מחלקת הכשרות שבמועצה. במחלקה מועסקים עשרה עובדים: אחד מרבני השכונות המשמש מנהל המחלקה, מזכיר ושמונה משגיחי כשרות. עוד הועסקו בפיקוח על הכשרות 63 משגיחי כשרות חיצוניים; שבעה מהם קיבלו את משכורתם מחברות כוח אדם, והשאר - ישירות מבתי העסק שעליהם הם משגיחים.

1. **סדרי בחירת משגיחי כשרות ותשלום שכרם:** (א) מחלקת הכשרות הנהיגה נוהלי עבודה בכתב. בנהלים לא נקבעו קריטריונים לבחירת משגיח. על פי הנוהל, ההחלטה על קבלת משגיח לעבודה מתקבלת בעקבות שיחה שמקיים אתו מנהל מחלקת הכשרות (להלן - מנהל המחלקה), שיחה שנועדה כדי לברר את רמת ידיעותיו בנושא הכשרות. במשרדי המועצה אין תרשומת משיחות אלה, ולכן אין לדעת על סמך מה אושרה העסקת מועמד זה או אחר ונדחו מועמדים אחרים. מנהל המחלקה מסר למשרד מבקר המדינה, שאם המועמד נראה לו מתאים לתפקיד, הוא שולח אותו לבית העסק שבו הוא אמור לעבוד כמשגיח; אם אין למועמד ניסיון מעשי בתחום הפיקוח על הכשרות, הוא נשלח לעבוד בחפיפה עם משגיח ותיק.

(ב) בחוזר מנכ"ל המשרד ממאוס 1987 נקבע, כי "מליאת המועצה או ועדה מטעמה צריכה לאשר את גובה השתתפות בעלי העסקים בהוצאות החזקת משגיחי הכשרות". משכורתו של משגיח אמורה להיקבע על פי היקף ההשגחה, אך המועצה לא קבעה כללים לקביעת סכום המשכורת. לדברי מנהל המחלקה, אין המועצה מתערבת בקביעת השכר למשגיחים, והוא נקבע במשא ומתן בין המשגיח לבין בעל בית העסק. כבר ב-1992 התריעה מבקר המדינה (בדוח שנתי

42, עמ' 366), כי "תלותו של המשגיח בבעל העסק המשלם את שכרו מעמידה אותו במצב של ניגוד עניינים, מאחר שהאינטרסים הכלכליים של בעל העסק לא תמיד עולים בקנה אחד עם דרישות ההלכה. הדבר מקשה על המשגיח למלא כיאות את תפקידו".

כדי להתגבר על בעיית ניגוד העניינים, פועלת המועצה בדרך של הפעלת משגיחי כשרות באמצעות חברות כוח אדם (להלן - החברות). חברת כוח האדם היא המעסיקה הפורמלית של המשגיחים, והיא המשלמת את שכרם. בעלי העסקים שבהם מועסקים המשגיחים משלמים בעד ההשגחה ישירות לחברה. בדרך זו לא מתקיימים יחסי עובד ומעביד בין בעלי העסקים לבין המשגיחים. באוגוסט 1994 הועסקו 7 ממשגיחי הכשרות החיצוניים על ידי החברות. ביולי 1993 חתמה המועצה על הסכם עם אחת החברות. על פי ההסכם, המשגיחים כפופים הלכתית לרבנות ולמועצה, ומנהלית - לחברה, והם מוצבים במקומות עבודה על פי קביעת הרבנות. בהסכם נאמר, כי "משכורתם ותנאי שכרם [של המשגיחים] יקבעו על ידי המועצה, והחברה תשלם לעובדים את השכר שייקבע על ידי המועצה, בתלוש משכורת כדין".

חוק האמור בהסכם, אין בידי המועצה נתונים על תנאי העסקתם של המשגיחים בחברות הללו, ואף לא על משכורתם. המועצה אף לא ידעה להעריך איזו דרך יעילה יותר: העסקת משגיחים דרך חברות כוח אדם או העסקתם באמצעות בעלי העסקים.

2. על פי נתוני המועצה, שמונת משגיחי הכשרות שהיא מעסיקה משגיחים על הכשרות בכ-50 בתי עסק. המועצה אינה גובה מבתי עסק אלו הוצאות השגחה. בנסיבות אלה נוצרת הבחנה בין בתי העסק השונים: בתי העסק שמעסיקים משגיחים משלמים בעד ההשגחה, ואילו בתי עסק אחרים מקבלים מהמועצה שירותי השגחה חינם. המועצה לא גיבשה קריטריון שעל פיו יקבעו איזה בית עסק ישלם בעד ההשגחה ואיזה בית עסק יקבל שירותי השגחה חינם, ולא הסבירה למשרד מבקר המדינה מה הן הסיבות להבחנה זו.

3. **גביית אגרות:** (א) תעודת הכשר ניתנת לשנה, מתחילת חודש תשרי עד סוף חודש אלול, ותמורתה נדרש בית עסק לשלם למועצה בתחילת השנה העברית אגרה לשנה שלמה. לפי תקנות שירותי הדת היהודיים (אגרות שירותים), התשל"ד-1974, השר לענייני דתות הוא המוסמך לאשר את שיעורי האגרות. אלה נקבעים לפי סוג העסק ולפי מבחנים, כגון כושר קליטה, דהיינו מספר האנשים שהמקום יכול להכיל ומספר העובדים. חוזרי מנכ"ל המשרד מביאים את הודעות השר בדבר שיעורי האגרות לידיעת המועצות הדתיות בתחילת כל שנה.

את סכום האגרה שמשלם כל בית עסק קובע עוזר ראש המועצה לבדו, בתוקף תפקידו הנוסף - קופאי המועצה. בתיקי בתי העסק שבמועצה לא נמצא תיעוד על סוג העסק ועל מבחנים אחרים, ובהיעדרם לא ברור על סמך מה קבע עוזר ראש המועצה את סכום האגרה שעל כל בית עסק לשלם.

(ב) עוזר ראש המועצה, המשמש כאמור גם קופאי, מנפיק קבלות כנגד תשלומים. הוא גם מנהל מעקב כדי לוודא שבתי העסק שילמו את כל התשלומים הנדרשים. פעם בחודש רשם מנהל החשבונות של המועצה את תקבולי המועצה בספרי החשבונות שלה. רישום התקבולים נעשה במרוכז, לפי סוג האגרה (נישואין, כשרות, מקווה).

דרך גביית כספי האגרות במועצה וצורת המעקב אחרי התקבולים אינן תואמות כללי בידוק נאותים. ריכוז תפקידים הקשורים בקביעת סכום האגרה, בגבייתה ובמעקב אחר התקבולים בידי אדם אחד אינו מאפשר בקרה נאותה. לדעת משרד מבקר המדינה, על המועצה לפצל תפקידים אלה לכל הפחות לשני עובדים.

עירוב ממוחשב

המועצה מופקדת על שמירת תקינותו של העירוב בעיר. העירוב חשוב ליהודי שומר מצוות, שכן על פי ההלכה, אסור לטלטל בשבת חפצים מבית פרטי לרשות הרבים, ובתוך רשות הרבים עצמה. העירוב מאפשר לטלטל בשבת חפצים ממקום למקום. מערכת העירוב בנויה מעמודים המקיפים את היישוב, וביניהם מתוח חוט.

כדי לתחזק את מערכת העירוב, מעסיקה המועצה עובד שמסייר, יחד עם איש תחזוקה, לאורך תוואי העירוב לפני כל שבת, ובודק אם העירוב תקין. אם מתגלה תקלה במערכת, מתקנים אותה מיד. כדי להעלות את רמת האמינות של מערכת העירוב, החליטה הנהלת המועצה במאי 1987 להתקין בעיר עירוב חדש, ממוחשב.

עירוב ממוחשב מורכב ממערכת ממוחשבת המותקנת על העירוב הרגיל. מערכת זו מורכבת מיחידות הבודקות ברציפות את מצב עמודי העירוב והחוטים, וממחשב מרכזי האוסף את נתוני הבדיקה. בידי מפעיל העירוב מכשיר אלחוטי הקולט דיווח על כל תקלה ומקומה המדויק, מיד עם היווצרותה. העירוב הממוחשב הוא חדשני ולא נוסה בשום מקום אחר בארץ.

על פי תכניות העבודה, הקמת מערכת העירוב, כולל המערכת הממוחשבת, היתה אמורה להסתיים בתוך שנה. הביקורת העלתה, שעבודות ההקמה נמשכו כארבע שנים. הקמת העירוב הרגיל עלתה 195,000 ש"ח, והמערכת הממוחשבת עלתה עוד 207,000 ש"ח.

משרד מבקר המדינה בדק את תפעול המערכת הממוחשבת והעלה, כי היא פעלה רק בחודשים ספטמבר - אוקטובר 1991; בנובמבר היא חדלה לפעול. המועצה לא השכילה למצוא גורם שיפעיל את המערכת, וההשקעה בסך 207,000 ש"ח ירדה לטמיון. במועד הביקורת היה בפתח תקווה עירוב רגיל בלבד.

בתשובתה למשרד מבקר המדינה הסבירה המועצה, שעקב התפתחות העיר פתח תקווה היה צורך לשנות את תוואי העירוב בכמה מקומות; עם הזאת כמה עמודים והגדלת תחום העירוב, קרסה המערכת הממוחשבת; החברה שהקימה את המערכת הממוחשבת התחייבה להעניק למועצה שנת אחריות ושירות חנם, אולם החברה התפרקה ולא תיחזקה את המערכת. המועצה הוסיפה, שהיא מקפידה לשמור על המערכת הממוחשבת, כדי שבעתיד יהיה אפשר להפעילה מחדש.

למשרד מבקר המדינה לא הוברר מדוע היה צורך לעשות שינויים בתוואי העירוב זמן קצר לאחר הקמתו; ומדוע בביצוע פרויקט ייחודי שכזה לא נערכה המועצה לאפשרות שהחברה לא תעמוד בהתחייבויותיה. לא נמצא שהמועצה נקטה אמצעים כלשהם נגד החברה. התמודדות המועצה עם המצב שנוצר, כמתואר לעיל, מעידה על רשלנות רבתי.

המועצה הדתית פתח תקווה מופקדת על הספקת שירותי דת לתושבי העיר, שעיקרם: פיקוח על כשרות ושחיטה, מתן שירותי רבנות, פעולות תרבות תורנית ועריכת נישואין. המועצה סיפקה שירותים אלה, בדרך כלל כיאות, וכמה מהליקויים שהועלו תוקנו עוד במהלך הביקורת.

בעניין חידוש הרכב המועצה הדתית ובעניין אישור תקציב המועצה, כולל הוצאות השכר, לפני תחילת שנת הכספים, הועלו ליקויים הקשורים למשרד לענייני דתות. משרד מבקר המדינה הפנה את תשומת לבו של המשרד לצורך בתיקונם של ליקויים אלה.

ממצאי הביקורת מראים, שהמועצה משלמת במשך שנים הטבות שכר לעובדים בעד עבודה שאינם מבצעים. על המועצה להקפיד הקפדה יתרה על השימוש בכספי ציבור; על המשרד לקיים פיקוח על השכר שהמועצה משלמת לעובדיה.

משרד מבקר המדינה התריע על כי המועצה פעלה לקבל תקציבים מוגדלים מהעירייה על ידי הצגת מצג שווא. יש לראות בחומרה רבה את האופן שבו הביאה המועצה את הנתונים לפני העירייה, התנהגות שיש בה משום פגיעה בטוהר המידות.